

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om udlån til foranstaltninger vedrørende staldhygiejne.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3493, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 959).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Carl Petersen: Jeg kan på mit partis vegne anbefale de ændringsforslag, som er stillet af landbrugsministeren og tiltrådt af flertallet.

Af betænkningen fremgår det, at oppositionen ikke kan medvirke til lovforslagets vedtagelse, hvilket der er grund til at beklage, da der, selv om det beløb, der var stillet til rådighed de foregående år, ikke er blevet anvendt fuldt ud, efter min opfattelse er tale om en lovgivning af ikke ringe betydning for landbruget, især for de mennesker, der netop ønsker at udbygge deres stalde. Men det har oppositionen altså ikke ment har nogen betydning, og en af årsagerne hertil er måske, at landmændene ikke har benyttet hele det beløb, der har været stillet til rådighed.

Der har i udvalget været ført nogen diskussion om, hvorvidt finansministeriet har været for strengt i sin vurdering, når der er kommet henvendelser om tilladelse til ved ny prioritering at lade Marshallånet vige i prioritetsrækken. Jeg har ikke kunnet forstå den stilling, oppositionens repræsentanter har taget, for det fremgår af de oplysninger, vi har fået, at ca. 90 pct. af de modtagne henvendelser er blevet efterkommet; kun ca. 10 pct. er blevet afvist, og efter de oplysninger, vi har modtaget om, hvorfor de er blevet afvist, synes jeg helt, man må acceptere disse afvisninger, da ingen af disse ansøgninger har været begrundet med, at man har søgt lån til at få selve ejendommen

forbedret. Der er én ting, jeg synes man kunne udlede af disse oplysninger — en ting, der for så vidt ikke har nogen reel betydning i denne forbindelse — nemlig at de aldrig nogen sinde burde have haft disse Marshallåne, sådan som deres økonomiske forhold har været.

Jeg beklager altså på mit partis vegne, at oppositionens stilling er den, at den ikke vil medvirke til denne lovgivning, som jeg betragter som en venlighed og en udstrakt hånd til de landmænd, der økonomisk ikke er alt for godt stillet. Jeg anbefaler altså, at man stemmer for de ændringsforslag, som landbrugsministeren har stillet.

Foged: Selv om vi ved den endelige afstemning om lovforslaget formodentlig ikke kan bevæges til at stemme for det, vil jeg gerne til indledning stille et par spørgsmål til den højtærede landbrugsminister vedrørende et par problemer, som utvivlsomt vil komme ind i billedet ved administrationen af loven, såfremt denne fortsat skal bestå.

Det ene spørgsmål drejer sig om, hvorvidt de nye rentesatser, der opereres med i lovforslaget, vil komme til at gælde for ansøgninger, der allerede er indsendt, men hvor ansøgerne endnu ikke har påbegyndt arbejdet eller måske end ikke har modtaget svar på ansøgningen. Jeg tror, det er af betydning, at disse folk kan vide, hvilken rentesats deres eventuelle lån bliver belastet med.

Mit andet spørgsmål angår noget, vi allerede har drøftet i udvalget, nemlig et bestemt ordvalg i lovforslaget. Der bruges i § 1 ordet „avlbygninger“, og jeg vil gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om man i denne forbindelse ved avlsbygninger skal forstå bygninger som lader, maskinhuse og lignende, altså bygninger til brug for landbrugets almindelige produktion, og om altså sådanne bygninger fremtidig vil være omfattet af loven.

I øvrigt vil jeg gerne fremsætte nogle bemærkninger i anledning af det udvalgsarbejde, der er udført. Allerede ved lovforslagets første behandling blev det oplyst, at udlånsbeløbene var i fortsat tilbagegang, og at interessen for lånene utvivlsomt var aftagende, og de oplysninger, vi har fået i udvalget, har til fulde bekræftet dette. Udlånsbeløbet har i finansåret 1958-59 kun

[Foged.]

været lidt over 3 mill. kr., til trods for at der har været 12 mill. kr. til rådighed. Det er måske her værd at bemærke, at den højtærede landbrugsminister for 2 år siden uddede udlånsbeløbet fra 6 til 12 mill. kr., men i de pågældende finansår er der end ikke blevet anvendt 6 mill. kr.; året forud blev der kun brugt 5 mill. kr. Der har været forskellige formodninger om årsagerne hertil, men da der næppe kan gives noget endeligt svar derpå, er det nytteløst fortsat at diskutere dette problem.

Jeg er dog fortsat af den mening, at der er 2 specielle årsager til den ringe interesse. For det første, at den nuværende rente, 6 pct., er for høj, men det bliver jo også ændret. Men dernæst, og ikke mindst, at finansministeriets administration af lånene ved eventuelle ændringer af låntagernes økonomiske forhold i lånenes løbetid har været og fortsat er for hårdhændet. Ganske vist oplyses det nu — det ærede medlem hr. Carl Petersen var inde derpå — at der kun er 10 pct. afslag, og at disse afslag vedrører folk, der aldrig burde have haft noget som helst lån, blev der sagt. Der findes for mig at se ikke nogen som helst restriktioner i lovforslaget gående ud på, at man ikke kan give lån uanset de pågældendes økonomiske forhold, medmindre de er for fattige. Hvorvidt der efter det ærede medlem hr. Carl Petersens mening så skulle indføres en restriktion for de folk, der havde bedre økonomiske vilkår, det får stå hen, men de har nu engang fået lånene — jeg mener for øvrigt med rette — og skulle derfor også have ret til at søge om eventuelle omprioriteringer. Når det ærede medlem nævnte 10 pct. afslag, er det da også kun noget, der har været gældende i ca. 2-3 måneder, idet der i kalendaråret 1958 efter de oplysninger, vi har fået i udvalget, ikke er tale om 10 pct. afslag, men, hvis vi vil regne det meget nøje ud, om 18 pct., således at ca. hver femte fik afslag, altså også efter at man have talt om lempelser.

Ved lovforslagets første behandling her i tinget blev disse forhold draget frem, og når udvalget så energisk har stillet en del spørgsmål for nøje at kunne følge disse administrationsforhold, har det sin årsag i, at den højtærede landbrugsminister og også finansministeren gang på gang har erklæret

over for folketinget, at der ville blive gennemført en lempeligere administration på disse områder. Det er egentlig med nogen sorg i sinde, at jeg skal sige dette om denne administration til den højtærede landbrugsminister, da forholdet egentlig ikke vedrører landbrugsministeren, men finansministeren. Lad mig med det samme sige, at den administration, som landbrugsministeriet har udøvet med hensyn til disse lån, anser jeg for korrekt og rigtig, og vi har kun grund til at være taknemlige over, at der har været en så mild administration i landbrugsministeriet.

Så vil jeg for øvrigt give udtryk for min forundring over finansministeriets svar til udvalget. Der står, at de overvejende grunde for at meddele afslag på andragender om tilbagemyndning af statslånet for nye lån har været — og så kommer der 2 forhold, og jeg vil gerne bede om tilladelse til et citat—:

„at de nye lån skulle anvendes til den pågældende ejendom uvedkommende formål, og at statslånet efter den påtænkte yderligere prioritering af ejendommen ville få pant uden for den i loven fastsatte lånegrænse.“

Sådan svarede finansministeriet, og så burde udvalget vel have anerkendt, at afslagene var berettigede. For dog at være helt sikker fandt udvalget det betimeligt at få mere præcise oplysninger om enkelte tilfælde, og da der for året 1959 kun var meddelt afslag på 12 ansøgninger, bad vi om nærmere begrundelse for disse 12 afslag. Svarene blev såre kortfattede og uden oplysninger om de økonomiske forhold. Det ville vel ellers have været naturligt og rimeligt, når svaret gik ud på, at omprioriteringen ville bevirke, at ansøgeren fik lån ud over panteværdien, om man havde fået noget at vide om panteværdien. Men som sagt: der var ingen økonomiske oplysninger, og de oplysninger, der i øvrigt fandtes, havde i næsten alle tilfælde relation til forhold vedrørende ejendommen — jeg understreger netop vedrørende ejendommen. Jeg vil gerne tage nogle eksempler frem.

En låntager — vi kan kalde ham nr. 2, for det nummer har han fået i beskrivelsen — vil gerne have en omprioritering, fordi han har pådraget sig en større gæld på sin ejendom ved køb af foderstoffer. Når

[Foged.]

man nu tænker på de økonomiske forhold, hvorunder landbruget måtte arbejde i fjor specielt, så er det ikke noget, der er landbruget uvedkommende, at der er opstået en foderstofregning, altså en løs gæld, og en fast gæld vil i så tilfælde være en naturlig omprioritering vedrørende den pågældende landbrugsejendom. Låntager nr. 3 har gerne villet have omprioritering, fordi han ønsker at købe traktor og kvæg — det er vel også ejendommen vedrørende. For låntager nr. 4's vedkommende skulle pengene anvendes til ejendommens almindelige drift, og det samme gjaldt låntager nr. 6. Ved låntager nr. 8 drejede det sig om køb af en traktor, og lad mig for en fuldstændigheds skyld sige, at det blev oplyst for udvalget, at låntager nr. 8 havde søgt om 2 tilbageerykninger; ved nøjere prøvelse blev det imidlertid oplyst over for os, at han kun havde søgt om 1 tilbageerykning.

Vi kan efter disse oplysninger slå fast over for fremtidige låntagere, at såfremt de inden for de første 15 år agter at ændre deres gældsforhold ved køb af traktor — og det gælder også andre maskiner — samt køb af besætning eller ved betaling af gæld for kunstgødning, kraftfoder o. lign., så vil — om ikke et lån blive opsagt, så dog omprioritering blive afslået. Der er næppe mange landmænd, der i de første 15 år undgår at komme i sådanne situationer. Forholdene er jo i almindelighed således i landbruget, at der sker store lån og senere med års mellemrum optagelse af nye lån til brug ved erhvervelse af større nye goder, til fremme af produktionen eller, hvis der har været dårlige perioder, til betaling af løs gæld. Det er en ganske almindelig foreteelse i et hvilket som helst erhverv, ikke alene i landbruget.

Hvis man tra finansministeriets side ikke kan erkende dette, så har loven, der skulle være en støtte til fremme af produktionen, ændret sig til at være en lov til permanent hindring af nye fremskridt for de pågældende låntagere.

Venstre har ikke nogen særlig tro på, at loven, således som den nu foreslås udformet, vil få særlig betydning, hvis ikke der i den indsættes et fast kriterium for lånenes behandling ved ejendomssalg og ved omprioritering. Når vi alligevel gør så meget ud af

problemet, skyldes det, at godt og vel 20 000 låntagere allerede er inde under disse forhold og altså skal leve under dem i endnu ca. 15 år. Der skal opretholdes en administration, for os at se til liden nytte — for ikke at sige det endnu stærkere.

Jeg kan videre tilføje, at da udvalget på et senere tidspunkt udbad sig oplysninger om de økonomiske forhold i de tilfælde, hvor der var givet afslag, viste det sig, at i intet af de 12 tilfælde, der er nævnt over for udvalget, var lånene placeret uden for panteværdien. Ja, i et enkelt tilfælde havde ansøgeren endog bedt om tilladelse til at lade lånet placere bedre end tidligere, men det blev afslået. Jeg ved ikke, om den højtærede landbrugsminister, efter at disse ganske præcise oplysninger er givet i udvalget, vil give os medhold i, at administrationen absolut ikke er lempelig. I en del af de oplyste tilfælde havde finansministeriet ingen oplysninger om vedkommendes formueforhold og heller ikke søgt at få sådanne. Man kan heraf skønne, at finansministeriet ikke — som oplyst i svaret — tager særligt hensyn til ansøgningerne, heller ikke når de er inden for panteværdien.

Jeg har for øvrigt en ny sag her, den er ganske interessant. Ansøgeren har opdyrket hede — det kan da ikke være ejendommen uvedkommende — og lånegrænsen ligger på 100 000 kr., medens gælden kun er 65 000 kr. Men til trods for at landbrugsministeren ved første behandling stod her i tinget og sagde, at der ville ske en lempelig behandling, har finansministeriet pr. 20. april givet afslag på omprioritering. Det drejer sig altså her om en hededyrker, som har — skal vi sige — udvidet Danmarks landbrugsareal, og alligevel kan han ikke få sine lån omplaceret, selv om de kun ligger en lille smule over ejendommens panteværdi.

De svar, udvalget har fået, er ikke misvisende, men de virker vildledende, hvilket er beklageligt. Når folketinget skal stå til ansvar for lovene over for befolkningen, må grundlaget for lovgivningen være fyldestgørende oplysninger i udvalgene; i modsat fald reduceres folketinget til et ekspeditionskontor for administrationen, og det kan næppe være meningen.

Vi skal om ca. 1 time i dette høje ting

[Foged.]

behandle et forslag til lov om eksportkredit-ter; det drejer sig her om en forøgelse af eksportkrediten fra 500 mill. kr. til 700 mill. kr. Her er der ingen smålighed. Jeg håber derfor, at den højtærede minister inden tredje behandling af dette lovforslag vil stille ændringsforslag, der fastslår låntagernes ret til omprioritering, og på den måde måske give mulighed for, at vi kan tage en noget anden stilling til selve problemet.

Som lovforslaget nu foreligger, kan venstre ikke tiltræde det, og jeg vil anbefale at undlade at stemme ved afstemningen om ændringsforslaget.

H. C. Toft: Ved første behandling af dette lovforslag tog jeg på mit partis vegne klar afstand fra forslaget, på samme måde som vi tog afstand fra denne lovgivning, da den sidst var for her i tinget.

Der er til denne behandling stillet 4 ændringsforslag. Ændringsforslag nr. 2 til § 1, der tilsigter en udvidelse af de opgaver, hvortil der kan udlånes midler, vil vi stemme imod.

Da der i Berlingske Tidende i dag findes en udtalelse, hvoraf fremgår, at venstre og de konservative af administrative grunde vil vende sig imod lovforslaget, finder jeg anledning til at sige, at det, der er vor væsentligste begrundelse for at gå imod lovforslaget, er, at vi vender os imod statens udlånsvirksomhed, idet vi mener, at midlerne kan lånes andre steder. Det er vor opfattelse, at kun når statens udlånsvirksomhed begrænses, er der mulighed for at nå frem til skattnedsættelser, det, som landet trænger til.

I bemærkningerne til lovforslaget kan man læse, at begrundelsen for lovforslaget bl. a. er den, at de givne muligheder for at få lån i 1957-58 kun er blevet udnyttet med halvdelen af det til rådighed stående beløb. Derfor foreslås det at udvide de opgaver, hvortil der kan udlånes. Under behandlingen i udvalget er det blevet oplyst, at der i året 1958-59 er givet lånetilsgang om et endnu mindre beløb, nemlig godt 3 mill. kr., altså $\frac{1}{4}$ af det til rådighed stående beløb. Ved første behandling diskuterede vi grundene til, at der ikke var begær efter disse lån, og vi kunne konsta-

tere, at regeringen med vold og magt ville finde nye opgaver, så pengene kunne komme ud; når man ikke ville låne til den ene opgave, måtte der åbnes mulighed for udlån til andre opgaver. Som jeg sagde før, tilstræber det konservative folkeparti en besparelspolitik, så vi kan nå frem til skattnedsættelse og derigennem holde omkostningsniveauet nede, hvilket det ganske landbrugserhverv mest af alt trænger til. Vi ønsker altså gennem en besparelspolitik at fremme erhvervets konkurrenceevne.

Hos regeringen er der ikke ørenlyd for denne tale fra vor side, eller måske vil regeringen ikke høre. Trods landbrugsministerens forsikring ved første behandling om, at det er hans indstilling, at det er bedst, rimeligst og rigtigst, at udlånene sker gennem private pengeinstitutter, er dette lovforslag, som er landbrugsministerens, udtryk for, at han finder det rigtigst at udvide opgaverne, hvortil der kan udlånes penge, men samtidig går den højtærede handelsminister på provinsbankernes møde ind for ønsket om visse kassebindingsregler for pengeinstitutterne, så man derigennem kan forhindre pengeinstitutterne i at låne de midler ud, der er behov for i erhvervslivet. Med andre ord ønsker den højtærede handelsminister at bremse op for den udlånsvirksomhed, som private pengeinstitutter foretager, og som den højtærede landbrugsminister mener er det bedste, rimeligste og rigtigste, og samtidig kommer landbrugsministeren med et nyt forslag om en udvidelse af opgaverne, hvortil der kan udlånes midler. Man spørger uvilkårlig, om de højtærede ministre ikke er på talefod med hinanden, ja, man spørger, hvilken linje der er i regeringens politik, og man kan næppe komme til andet resultat, end at det ikke blot er socialdemokratiets politik at foretrække statsudlånsvejen, men at det også er det radikale venstres politik, så det, landbrugsministeren mener er bedst, rimeligst og rigtigst, kan vist være på et meget lille sted.

Loven udløber med det finansår, vi nu er inde i, og jeg ønsker derfor at spørge den højtærede landbrugsminister, om det er hans agt i næste folketingssamling at stille forslag til en lov af lignende karakter. Det har jeg en begrundet formodning om, siden landbrugsministeren nu 10-11 måne-

[H. C. Toft.]

der før lovens udløbstid ønsker at give den navneforandring og udvide antallet af opgaver, hvortil der kan udlånes af statsmidler.

Jeg vil gerne til slut henstille, at man fra ministeriets side oplyser dem, der søger disse lån, om, at det vil være bedst og billigst for dem, når det er muligt, at optage lånene i private pengeinstitutter, fordi man dér kan opnå lempeligere vilkår, idet afdragstiden for lån bl. a. i sparekasserne vil kunne strækkes over en længere periode end for lån efter denne lov, hvilket vil betyde en mindre belastning afdragsmæssigt for dem, der optager lånene.

Vi vil stemme imod lovforslaget og imod det ændringsforslag, der går ud på at udvide antallet af opgaver.

Kirkegaard: Det fremgår af betænkningen, at det nedsatte udvalg ikke er nået til enighed, og det fremgår i øvrigt også af de bemærkninger, som er fremsat af de ærede medlemmer hr. Foged og hr. H. C. Toft, men heldigvis agter et flertal at gennemføre lovforslaget med nogle ganske få af den højtærede landbrugsminister stillede ændringsforslag.

Jeg ved meget vel, at mange forhold er anderledes i dag, end da vi for 12 år siden behandlede den oprindelige lov, men jeg mener, at loven er tiltrængt og af stor betydning, ikke for alle landmænd selvfølgelig, men for en meget betydelig del. Jeg ved meget vel, at der kan indvendes, at forholdene på lånemarkedet i dag er bedre end dengang, at banker og sparekasser i dag har penge, som de er villige til at låne ud, også til fornyelse og forbedring af landbrugsbygninger, og det er også rigtigt, at formentlig størsteparten af landmændene kan stille fornøden pantesikkerhed for lån til de formål, som loven omfatter. Det kan en stor del af landbrugets folk gøre, fordi landbrugets gældsprocent for tiden ikke er foruroligende høj. Hvis forholdet nu var sådan, at denne gældsprocent var fælles for alle

ejendomme, var der i virkeligheden ingen grund til at gennemføre loven, men sådan er stillingen selvfølgelig ikke. Sådan kan det simpelt hen ikke være. Det er klart, at der er gældfri gårde, som slet ingen interesse har i dette lovforslag, og de store og større gårde har kun ringe interesse i de forholdsvis små beløb, der her er tale om. Tilbage bliver imidlertid en ikke helt lille kreds af landmænd, som har en betydelig interesse i det lånetilbud, der ligger i lovforslaget. Jeg tænker i særlig grad på de unge og de yngre landmænd, som i de allerseneste år har overtaget en ejendom. Det siger sig selv, at de ofte har så stor en gæld, at de normalt ikke kan gå til en bank eller sparekasse og få lån uden kaution. Det tror jeg det ærede medlem hr. H. C. Toft skulle tænke en lille smule over, i stedet for at han herfra står og anbefaler at gå til de private pengeinstitutter. Det er klart, at de private pengeinstitutter har penge, men de er ikke villige til at låne ud uden kaution mod den pantesikkerhed, som gives i henhold til lovforslaget.

Det er den gruppe landmænd, jeg her har omtalt, som lovforslaget har stor betydning for, og det er den gruppe af landmænd, jeg gerne vil gøre opmærksom på lovforslaget og bede om at udnytte loven. Det vil efter min opfattelse blive en yderst rentabel forretning for de landmænd, der gennemfører forbedringer efter lovforslaget, f. eks. på staldbygninger. Det er på den baggrund, jeg betragter lovforslaget; sådan mener jeg at stillingen er, og hvis en eller anden landmand, f. eks. en af mine kolleger i Ringkøbing amt, ikke vil eller ikke tør bruge loven, hvis venstre eventuelt går imod den, så snyder vedkommende efter min opfattelse sig selv og ikke nogen anden.

Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Foged nævnte, at der har været en vis vanskelighed ved omprioriteringen, lidt vanskeligheder med at få de såkaldte Marshallån rykket tilbage i panterækken. Derfor vil jeg gerne nævne, at når man optager lån i henhold til denne lovgivning, er det nødvendigt,

[Kirkegaard.]

at man tænker på, hvordan man placerer disse lån.

Se, hvis et par unge mennesker overtager en ejendom, hvor f. eks. stalden trænger til både isolering og ventilation, så skal sådan et par unge mennesker ganske simpelt være klar over disse forhold og holde en plads åben til et lån i henhold til denne lovgivning. Der er nemlig ingenting at sige til, at familielån går efter statens midler i prioritetsrækken, og der er ikke så forfærdelig megen mening i, at statens midler placeres inden for kredit- og hypotekforeningernes normale pantessikkerhed. Hvis bare de to ting, jeg her har nævnt, tages i betragtning, vil der kun undtagelsesvis opstå tilbagerykningsproblemer ved eventuelle senere omprioriteringer. Derfor synes jeg, det er forkert at overdimensionere vanskelighederne. De kan i hvert fald i et vist omfang undgås ved, at folk ganske simpelt tænker sig om.

Jeg erkender, at jeg havde ønsket en anden formulering af lovforslagets tekst vedrørende tilbagerykning i prioritetsrækken, men det har jeg ikke kunnet få gennemført. Jeg ved, at vi ikke alle sammen kan få vore ønsker opfyldt; alligevel vil jeg gerne stemme for ministerens ændringsforslag her ved anden behandling og senere for lovforslaget ved tredje behandling, og det vil jeg gerne anbefale tingets medlemmer at gøre.

Kristian Kristensen: Ja, jeg vil gerne anbefale lovforslaget med de af den højtærede landbrugsminister stillede og af udvalgsflertallet tiltrådte ændringsforslag. Jeg vil håbe, at forholdene på lånemarkedet udvikler sig sådan, at denne lovgivning må have overflødiggjort sig selv, når vi igen skal til at tage den op.

Subsidiært vil jeg henstille, at man overvejer, om man ikke her kunne gå frem på samme måde som ved planerne om Fiskeribanken, hvor man tilsigter en privat finansiering med statsgaranti i stedet for statsfinansiering. Det vil også lette løsningen af de problemer, der er opstået i forbindelse med forhandlingerne i udvalget.

Fuglsang: Det tilsagn, jeg på mit partis vegne gav ved første behandling om at ville støtte lovforslaget her, gælder stadig, og det gælder også den udvidelse, der er

sket, hvorved lovforslaget kommer til også at omfatte indretning af frugtopbevaringsrum.

Jeg forstår ikke rigtig oppositionens stilling. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at Landbrugsrådet og Landboforeningerne har henvendt sig til landbrugsministeren med anmodning om, at loven måtte blive udvidet til også at omfatte kartoffelopbevaringsrum, og man henviste herudover til den betydning, loven har for den enkelte landmand, også til den betydning, loven vil have for landets kartoffelforsyning og vor kartoffeleksport som helhed. Derimod må jeg erkende, at jeg forstår oppositionens stilling, for så vidt som den fremtræder som et ganske systematisk led i bestræbelserne for at begrænse statens udlånsvirksomhed og monopolisere udlånsvirksomheden for private banker, men at det skulle være hensynet til landbruget, der spiller ind her, det har jeg overmåde vanskeligt ved at tro. Man taler, som om staten ikke skulle være berettiget til at låne ud. Man må med fuld ret spørge: hvilken større ret skulle private banker og aktionærer have dertil?

Der er sagt mange bitre ord om statens administration og administrationsapparat, men mig bekendt findes der et ikke mindre besværligt og i mange tilfælde ikke mindre bureaukratisk administrationsapparat inden for privat bank- og udlånsvirksomhed. Nej, jeg tror, man meget let kan dreje hele oppositionens modstand hen i det gamle ord om, at enhver hytter sine.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne takke udvalget for dets arbejde og de ordførere, der i dag har givet tilslutning til at gennemføre lovforslaget med de af mig foreslåede ændringer.

Det ærede medlem hr. Foged rettede et par spørgsmål til mig, som jeg gerne vil besvare. På spørgsmålet, om udtrykket avlsbygninger også omfatter lader og maskinhus, må jeg sige, at det må det gøre efter lovforslagets tekst. Hvad rentesatserne angår, vil jeg i hvert fald som min egen opfattelse sige, at for de lån, der bevilges efter, at dette lovforslag er vedtaget, må lovforslagets bestemmelser også være gældende. Hvis der skulle være mindste misforståelse her, hvad jeg ikke tror der er, skal jeg i

[Landbrugsministeren.]

hvert fald nok give det ærede medlem klar besked om det inden tredje behandling. Det undrer mig i øvrigt efter den grundige udvalgsbehandling, der har været, at spørgsmålet ikke er blevet stillet på et tidligere tidspunkt. Jeg forstår udmærket, at det ærede medlem og partiet venstre har visse vanskeligheder, hvad den tale, det ærede medlem holdt i dag, også i udpræget grad var udtryk for; man kan blot sammenligne den med den tale, det ærede medlem holdt ved første behandling, hvor han udtrykkeligt — vi kan alle sammen læse det i Folketingstidende, det er ikke nødvendigt at citere — sagde, at de ændringer, der var foreslået, gik landbrugsorganisationerne ind for, og dem kunne hans parti tiltræde.

Man må huske på, hvad det drejer sig om. Det drejer sig ikke om en ny lov, men om en udvidelse af bestående lov; og at ethvert forslag i den forbindelse er en forbedring i forhold til det bestående, blev klart erkendt af det ærede medlem i den ordførertale, han holdt ved første behandling. Derfor forstår jeg udmærket, at det ærede medlem i dag nødvendigvis må bruge mange ord for at forklare, hvorfor han og hans parti på trods af hans udtalelser ved første behandling alligevel ikke vil gå længere end til at undlade at stemme.

Derimod finder jeg det meget beklageligt, at det ærede medlem taler om vildledende oplysninger. Det er så meget mere beklageligt, som jeg har været kaldt til samråd i udvalget og har meddelt udvalget, at det skriftligt og mundtligt kunne få enhver oplysning, det måtte ønske; medlemmerne kunne stille et hvilket som helst spørgsmål, de ville stille, og få svar, og det har de også fået på alle spørgsmål, de har stillet til mig, mundtligt såvel som skriftligt. Hvis man ønsker yderligere oplysninger, må det være det ærede medlems pligt som udvalgsmedlem at benytte sig af det tilbud, som han har fået fra mig, og som jeg synes er rimeligt og naturligt. Når det ærede medlem så stiller yderligere spørgsmål, er det i hvert fald forkert af ham at sige, at han har fået vildledende oplysninger, for han har fået adgang til at få alle de oplysninger, han vil, og hvis han fandt, at de oplysninger, han har fået, ikke var tilstrækkelige eller var forkerte, har han haft lejlighed til at stille

supplerende spørgsmål. Jeg synes, at det ærede medlem skulle have sparet sig en del af sit angreb på administrationen. Jeg forstår, at han ikke er helt tilfreds med administrationen, men det bortforklarer ikke, at de tal, der foreligger, viser en klar mildnelse i administrationens praksis. De viser, at i den tid, der er tale om, fra nytår til begyndelsen af april, er af 126 andragender 12 afslået og altså 114 bevilget. Jeg forstår ikke, at det ærede medlem i sin forkærlighed for de 12, om hvilke jeg indrømmer at der ganske afgjort kan være forskellige meninger, vil stille det så stærkt op og rette de meget stærke angreb på administrationen, som han gør. Jeg kan ikke få andet ud af det, end at det er, fordi det ærede medlem vil finde et sted at stå, et grundlag for at skifte anskuelse fra første til anden behandling; der er jo gået så lang tid, at der selvfølgelig har været tid til at skifte anskuelse. Det være sagt også til det ærede medlem hr. H. C. Toft, der ikke forstår, at jeg 11 måneder før den hidtidige lovs udløb ville fremsætte det forslag, jeg har fremsat. Man kunne godt have fået oplysninger, og man kunne i og for sig også godt have forceret sagen stærkere frem, hvis det var det ærede medlem hr. H. C. Tofts mening, at man ønskede at føre den længere frem.

Over for spørgsmålet, om jeg agter at fremsætte forslag næste år igen, skal jeg sige, at jeg håber på en mere langsigtet ordning af landbrugets kreditproblemer. For så vidt det ikke kan lykkes at få en sådan, er det mit håb, at jeg kan fremsætte forslag af denne art næste år igen, men det behøver ikke at være nogen hemmelighed, at jeg vil foretrække en mere langsigtet ordning af landbrugets kreditforhold, der tilgodeser den kategori af landmænd, som tilgodeses gennem dette lovforslag, og det er jo netop en kategori, som ikke har de muligheder, det ærede medlem hr. H. C. Toft påstår de har.

Vi skal ikke — således som det ærede medlem forlanger — give disse landmænd, når de kommer og søger lån, oplysning om, at det er bedst og billigst at låne i de private banker og sparekasser og andre kreditinstitutioner; de oplysninger behøver vi ikke at give dem, for det har de forsøgt, inden de søgte lån hos os, og de har fået

[Landbrugsministeren.]

afslag. Det er netop i mange tilfælde den unge landmand, som vil udvide sin bedrift med udpræget produktive foranstaltninger, der hjælpes gennem denne lovgivning, hvad jeg anser for meget værdifuldt for den pågældende og for produktionen i det hele taget.

Det er rigtigt, at loven ikke er anvendt så stærkt, det var vi meget inde på i første omgang. Når der føres en sådan politik og forholdene former sig således, at der kommer rentesenkning og lettere lånemuligheder — det var det, det ærede medlem fremhævede så stærkt ved første behandling, men ikke gentog her — så ligger deri en naturlig forklaring på, at der ikke længere er det samme behov. Men der er stadig et vist behov, og den udvidelse, der her er tale om, har landbrugets samlede organisationer over for mig meget stærkt fremhævet ønskeligheden af og behovet for, og det er det, forslaget drejer sig om. Derfor er jeg glad for, at der er klart flertal for lovforslagets gennemførelse, selv om jeg beklager, at det ikke kan gennemføres enstemmigt.

Carl Petersen: Som jeg nævnte i mit første indlæg, var jeg klar over, at oppositionen ikke ville medvirke til lovforslagets gennemførelse, og det må vel forstås sådan, at det gælder den endelige vedtagelse. Men det overraskede mig noget efter det, jeg kan erindre fra udvalgsbehandlingen, at man heller ikke vil medvirke til gennemførelse af ændringsforslagene. Det var da mit bestemte indtryk, at vi alle i udvalget var enige om, at det ville være en forbedring af loven, at også frugtavlerne kunne drage nytte af den.

Til oplysning for det høje ting bør man vel sige, at ændringsforslaget vedrørende frugtavlerne er kommet ind i loven, efter at en deputation fra Landsforeningen „Dansk Frugtavl“ havde besøgt udvalget og gjort opmærksom på de vanskeligheder, de havde, og som de bedømte til at blive forstærket i fremtiden, idet man ikke kunne opbevare frugten på en god og forsvarlig måde, men var henvist til at afhænde den straks efter plukningen og derved på et tidspunkt, hvor priserne var meget lave.

Jeg synes, at alle, der kender lidt til de vanskeligheder, dansk frugtavl har været

ude for ikke mindst i det sidste år, må forstå, at en hjælp af denne art vil være meget gavnlige. Det var meget fristende for så vidt — men det hører vel ikke hjemme her — at gøre opmærksom på, at man ikke er tilstrækkelig opmærksom på den betydning, dansk frugtavl kan få inden for det danske jordbrug. Jeg synes, vi alle skal være mere opmærksomme på denne avl, som det ville være forstandigt at fremme i stedet for at hindre.

Det ærede medlem hr. Foged gjorde opmærksom på, at de ansøgere, jeg nævnte, der ikke burde have haft Marshalllån, havde fået det i henhold til loven. Ja, ellers havde de vel ikke fået det. Men det, jeg sagde, skal vurderes ud fra noget mere fornuftbestemt, og det er ikke fornuftbestemt at give lån til et bestemt formål til landmænd, der havde rig lejlighed til og mulighed for at benytte de private pengeinstitutter. Det er dér, det ærede medlem ønsker at føre det hen. Det er ikke fornuftbestemt, fordi de pågældende kun søgte om lånene af en eneste grund, nemlig fordi de var billigere end dem, de kunne have fået i de private pengeinstitutter. Men selvfølgelig indrømmer jeg, at de i henhold til loven havde adgang til at søge disse lån. Men når disse mennesker er sådan stillet, kan de heller ikke have store vanskeligheder ved en omprioritering, for de har lov til at tilbagebetale lånet til staten og så finansiere, som det passer dem. De går blot glip af de 1½ pct., der er i renteforskel, men det er ikke noget kardinalpunkt, når det bliver brugt politisk, som det bliver her.

Foged: Jeg vil gerne til den højtærede landbrugsminister sige, at når vi har taget en anden og måske noget mere positiv stilling ved første behandling end her ved anden behandling, skyldes det vel, at vi under udvalgsarbejdet er kommet i besiddelse af nye oplysninger. Det er vel også meningen med et udvalgsarbejde, at man skal kunne få oplysninger.

Vi troede egentlig, at det, man forstod ved lempelig administration, virkelig var gennemført i den udstrækning, vi også mente det burde være, nemlig at hvis lånene lå inden for panteværdien, hvis de var ejendommen vedkommende, blev der ikke givet afslag, men et tilsagn. Jeg må

[Føged.]

altså på ny drage denne specielle sag frem, som er blevet mig overgivet, fordi den foregår, medens folketinget behandler spørgsmålet om lempelig behandling.

En mand får et afslag på et tidspunkt, hvor han må formode — efter ministerens tilsagn her i tinget — at kunne få et tilsagn. Han opdyrker hede, det vedrører ejendommen. Han ønsker en omplacering af lånene, der ligger sådan, at der er en panteværdi på 100 000 kr. og en gæld på 65 000 kr. Det ligger altså fint. Men afslaget kommer uden motivering af nogen art. Det er ikke lempelig administration. Det er en uforståelig administration.

Når derefter den højtærede landbrugsminister siger, at hvis der var tale om vildledende oplysninger, så kunne jeg da stille tillægsspørgsmål. Det var jo også det, jeg gjorde. Der blev givet vildledende oplysninger i starten, og derfor stillede jeg tillægsspørgsmål. Jeg må endda gøre den højtærede landbrugsminister opmærksom på, at jeg midt i udvalgsarbejdet måtte skrive et brev for ikke at forsinke sagens behandling. Jeg har gjort, hvad jeg kunne, for at vildledende oplysninger kunne blive vejledende oplysninger. Det er ikke så sært, hvis vi efterhånden er blevet lidt mere ivrige i foretagendet, end vi var i starten, ud fra den betragtning, at ønskerne og tilsagnene absolut ikke er opfyldt.

Må jeg til det ærede medlem hr. Kirkegaard sige, at nu har det ærede medlem 2 gange her i folketinget ved en førstebehandling givet tilsagn om at støtte nøjagtigt det samme som jeg. Det er derfor lidt mærkeligt, at det ærede medlem henviser til, at kollegaen i Ringkøbing amt — det må i dette tilfælde være mig — nu skulle være med til at genere og sinke folk derovre med hensyn til at få disse lån. Nej, det ærede medlem hr. Kirkegaard kunne her fra folketingets talerstol stå ved, hvad hans egentlige mening er med hensyn til dette lovforslag, nemlig nøjagtig den samme som min. Vi er helt enige i disse forhold, men det ærede medlem tager kun det standpunkt ved første behandling, for dér får det ingen konsekvenser; det får det ved anden og tredje behandling. Lad os så få det at se.

Med hensyn til, at det særlig var de unge nyetablerede, der skulle udnytte loven: ja,

hvis de kan inden for den lånegrænse, der er. Men jeg kunne måske sige til det ærede medlem hr. Kirkegaard: hvad var det, det radikale venstre gjorde ved de unge nyetablerede ved ligningsloven. Da skubbede man de unge nyetablerede til side; de skulle ikke længere have de skattelettelser, de ellers har haft, og som de radikale ellers siger at de har været far til. De skubbede dem ud, og så kunne de passe sig selv.

Man behøver ikke her fra radikal side at stå og sige, at vi ikke vil være med til at fremme en lovgivning, der er god for landbruget, medens de radikale vil det. Det ligger nærmere omvendt. Men som jeg sagde før: det er dem, der har fået lånene, der skal leve under vilkårene i de kommende år, og det er den nuværende administration, vi ønsker ændret.

H. C. Toft: Det ærede medlem hr. Carl Petersen udtrykte sin forundring over, at oppositionen meddelede, at vi vil stemme imod ændringsforslagene. Jeg forstår ikke, hvordan denne forundring kan opstå hos det ærede medlem, for hvis han læser betænkningen, vil han se, at der i denne står, at ændringsforslagene er stillet af landbrugsministeren og tiltrådt af et flertal, og det er vel udtryk for, at oppositionen ikke er medforslagsstiller.

Det ærede medlem hr. Kirkegaard kunne ikke forstå, at jeg kunne sige, at man i landbrugsministeriet skulle tilråde at søge lån i de private pengeinstitutter, når der var mulighed for at opnå lån dér. Det siger jeg, fordi det er min opfattelse, at lånene vil blive lempeligere, billigere, gennem længere afdragetid, og derfor mener jeg, det vil være rigtigt at oplyse lånsøgerne derom.

Det ærede medlem hr. Kristian Kristensen brugte her fra talerstolen den vending: når vi til næste år skal til at forny loven Jeg må indrømme, at jeg blev noget forbavset over at høre dette; jeg har hele tiden haft den opfattelse, at retsforbundet var imod statsudlån, og jeg troede, at når regeringen, hvoraf retsforbundet er medlem, nu godkendte denne form for udlån, var det, fordi det drejer sig om en långivning, der var i gang på det tidspunkt, da man dannede regering. Vi må imidlertid huske på, at denne lovgivning naturligt udløber 1. april næste år; men nu erklærer altså det

[H. C. Toft.]

ærede medlem hr. Kristian Kristensen, at så skal vi igen have en lov af lignende art, til trods for at det er noget, retsforbundet er imod.

Jeg forstod også på den højtærede landbrugsminister, at det var muligt, at han ville fremsætte et lignende forslag til næste år. Jeg vil altså gerne konstatere, at den højtærede handelsminister går ind for visse kassebindingsregler for pengeinstitutterne, således at man derigennem er med til at forhindre pengeinstitutterne ude i landet i at låne penge til erhvervslivet, og samtidig går det radikale venstre ind for, at man skal fortsætte med en statsudlånsvirksomhed. Det er en politik, vi ikke kan anerkende, og det er en politik, vi ikke vil være med til. Når jeg tænker på de betragtninger, som det ærede medlem hr. A. C. Normann gjorde gældende her i salen for et par år siden, hvorefter det radikale venstre ville overveje sin stillingtagen til statsudlånsvirksomhed, forundrer det mig meget at se det resultat, man nu er kommet til: at man vil begrænse mulighederne for udlån fra private pengeinstitutter og vil udvide de opgaver, hvortil vi skal give statslån.

Kirkegaard: Det er jo ikke rigtigt, når det ærede medlem hr. Foged påstår, at det kun var ved første behandling, jeg ønskede en anden formulering af lovens tekst med hensyn til tilbagerykning af lån. Jeg gentog netop for et øjeblik siden, at jeg ønsker en anden formulering, men at jeg ikke har kunnet få det gennemført. Det må jeg bøje mig for, og jeg bliver ikke fornærmet af den grund. Jeg mener, denne lovgivning er så nyttig, at den bør gennemføres.

Det ærede medlem hr. Foged bebrejdede de radikale, at vi ikke har villet være med til at forlænge den bestemmelse i ligningsloven, som begunstigede de nyetablerede derved, at de i deres indkomstopgørelse kunne fradrage visse beløb, der var anvendt til afdrag på gæld.

Det er rigtigt, at den pågældende bestemmelse blev gennemført på radikal foranledning; derom er der overhovedet ingen tvivl. Når den ikke er opretholdt, ved det ærede medlem hr. Foged godt, at det er, fordi denne gruppe af mennesker får samme fordel, ja, endog større økonomisk fordel, gen-

nem de afskrivningsregler, som senere er gennemført, de gode afskrivningsregler, som partiet venstre stemte imod, men som det heldigvis ikke havde magt til at standse.

Kristian Kristensen: Til det ærede medlem hr. H. C. Toft kan jeg sige, at det er noget nyt, at det ærede medlem og hans parti er så betænkelige ved statsfinansiering. Det ærede medlems parti har i denne sal mange gange stemt for lovforslag, hvorefter der kan ydes statslån til en rente, der er meget lavere end den almindelige markedsrente. Her er tale om statslån til almindelig markedsrente, og retsforbundet er derfor ikke så betænkelig ved dette som ved visse af de foranstaltninger, det ærede medlems parti tidligere har stemt for.

I øvrigt har det ærede medlem hr. H. C. Toft hørt meget dårligt efter, hvad jeg sagde, for jeg sagde netop ikke, at vi skal forny denne lov til næste år; jeg sagde, at vi vel skal have den til behandling igen, og jeg udtalte håbet om, at forholdene på lånemarkedet da ville have udviklet sig derhen, at lovgivning på dette område bliver overflødig. Jeg sagde endvidere, at vi måtte overveje — og det henstillede jeg til landbrugsministeren at gøre — om vi ikke på dette område skulle prøve at gå samme vej, som vi nu på andre områder er gået; jeg nævnte oprettelsen af Fiskeribanken, idet man dér ved hjælp af statsgaranti stræber mod privatfinansiering i stedet for statsfinansiering.

Det var det, jeg sagde, og det vil jeg gerne gentage.

Landbrugsministeren (Skytte): Når det ærede medlem hr. Foged siger, at man har skuffet den tillid, han havde til, at der nu var gennemført en lempeligere administration, forstår jeg det ikke, og jeg forstår det slet ikke i betragtning af den tale, han holdt ved første behandling. Jeg anbefaler det ærede medlem hr. Foged at læse sin egen tale lige så omhyggeligt, som jeg har gjort det, og undersøge, om han i den kan finde noget som helst, der begrunder de udtalelser, han fremsatte her for nylig. Jeg har ikke fundet noget sådant, men det kan jo være, at det ærede medlem hr. Foged har nemmere ved at tyde det, der ligger i talen, eller måske det, der skulle ligge bag talen,

[Landbrugsministeren.]

end jeg, som kun har det klare referat at holde mig til. Jeg har i udvalget givet udtryk for, at der nu sker en lempeligere administration. Denne lempeligere administration er klart bevist gennem de seneste måneder gennem det talmateriale, der er forelagt.

Jeg må måske tilføje, at det undrer mig lidt, at det ærede medlem hr. Foged her fremdrager en sag, som han, hvis han havde den den 25. april, havde haft rig lejlighed til at fremdrage i udvalget, så vi kunne have fået den med ind i overvejelserne dér. Når det ærede medlem fremdrager den her, fremkommer den, undskyld jeg siger det, tilsyneladende med andet formål end det at se at få en fornuftig ordning på sagen, idet jeg for min del — og det ved det ærede medlem hr. Foged — er ude af stand til at kende noget som helst til den. Der havde som sagt været rig lejlighed til at drøfte den sag i udvalget under et af samrådene, hvor jeg selvfølgelig havde været parat både til at drøfte den og søge den stillet til rådighed.

Så må jeg måske tilføje, at det må have været udtryk for en vis selverkendelse, når det ærede medlem hr. Foged sluttede med at sige til min partifælle det ærede medlem hr. Kirkegaard, at det ikke er første behandling, men anden og tredje behandling, der virkelig tæller. Det er måske derfor, det ærede medlem synes, at han ved første behandling kan være positiv, dér kan han give tilslutning, og ved anden og tredje behandling, kan han tage et helt andet standpunkt. Det ærede medlem er ikke helt fri for selverkendelse, og det skal jeg ikke bebrejde ham.

(Kort bemærkning).

Foged: Når den højtærede landbrugsminister stadig væk henviser til min tale ved første behandling, må jeg også henvide til det materiale, udvalget er kommet i besiddelse af. Af dette materiale vil den højtærede landbrugsminister bl. a. få konstateret den ene ting, at det oplystes over for udvalget, at der i almindelighed blev givet afslag, når lånene kom ud over den almindelige lånegrænse; men i intet af tilfældene

lå lånet ud over lånegrænsen. Det er dog alligevel en oplysning, der ændrer noget på den opfattelse, vi havde i starten. Det ændrer endda på det svar, vi har fået, når forholdet bliver dokumenteret med tal. Disse tal kom ikke frem i starten; vi måtte stille et ekstra spørgsmål for at få dem frem. Jeg synes, det havde været naturligt og rimeligt, om vi havde fået dem i starten.

Det eksempel, som jeg har fremdraget ovre fra heden, håber jeg den højtærede landbrugsminister vil tage under overvejelse, så sagen kan blive behandlet. Jeg skal nok sende den videre snarest. Det er for øvrigt finansministeriet, der skal behandle den, men jeg håber, at også landbrugsministeren vil tage sig venligt af den.

Det ærede medlem hr. Kirkegaard udtalte, at de nyetablerede nu kan anvende nøjagtig de samme afskrivningsregler som alle andre personer. Men de, der sidder med langt større afdrag end andre personer, har ingen mulighed for at udnytte loven. Resultatet er, at de nyetablerede er ringere stillet end andre efter den lovgivning, det radikale venstre har været med til at støtte. De nyetableredes ret til dette nedslag var uden skattemæssige konsekvenser, men afskrivningsreglerne får skattemæssige konsekvenser. Det er forskellen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2
vedtoges med 84 stemmer mod 20; 29 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 3
vedtoges uden afstemning.

§ 1, således ændret, §§ 2 og 3, ændringsforslag nr. 4, § 4, således ændret, og §§ 5 og 6
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om en kornordning for høståret 1959-60.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2905, fremsættelsen i tidenden sp. 4600).

Lovforslaget sattes forhandling.

Carl Petersen: Der er ingen grund til ved denne første behandling at komme nærmere ind på principielle betragtninger om, hvorvidt en kornlov er berettiget eller ikke berettiget, da de forhold, der nødvendiggjorde kornloven i fjor, også er til stede i år. Derimod vil det efter min mening være rigtigt at gøre nogle bemærkninger om den virkning, loven har haft i indeværende høstår.

Jeg tror, alle må være enige om, at den del af loven, som angår brødkornet, har virket godt, i hvert fald virket efter sin hensigt. Dette, at landmanden har kunnet sælge, aflevere sit avlede brødkorn straks efter høsten til de i loven fastsatte priser, har været en stor hjælp for de landmænd, der havde likviditetsvanskeligheder. Alle, som kender forholdene, ved, hvor trist det er for de landmænd, der er nødsaget til straks efter høsten at afhænde så og så meget korn til latterligt lave priser, fordi de skal skaffe penge; her er der altid tale om de økonomisk dårligst stillede, og det vil mange gange sige de unge landmænd, der har etableret sig i de seneste år. Det er derfor ikke mærkeligt, at disse landmænd bliver bitre, for de ved, at de priser, de tvinges til at sælge til, ikke er varens virkelige værdi, og de har en fornemmelse af at blive udbyttet, fordi de befinder sig i en tvangssituation. De har også en fornemmelse af, at der er andre, der på en for let måde indkasserer værdien af det, der er deres arbejde. Brødkornordningen har derfor været en værdifuld hjælp til disse landmænd; det er utvivlsomt.

Jeg har i referater fra husmandsmøder set, at der har optrådt vrede mænd på disse møder, og at de har skældt ud over den kornordning, vi havde, og ment, at det var dem — altså husmændene — der måtte betale gildet, som det blev udtrykt. En sådan påstand kan ikke være rigtig. Der er nemlig også mange husmænd, der

er i den situation at skulle skaffe penge efter høst og ikke har andre muligheder for at skaffe disse penge end at sælge kornet. Når det virkelige forhold nu er sådan, så har det været en gevinst, at de kunne aflevere kornet til de i kornloven fastsatte priser, og når man så tager i betragtning, at forholdet har været det, at hver gang de har afleveret 5 tdr. hvede til den pris, der er fastsat, kunne de købe 6 tdr. foderkorn, kan der vist ikke være tale om, at der er nogle, der betaler et vist gilde. Selv om de nu, hvad de jo har ret i, som forbrugere har måttet betale mere for brødet, er det rigtigt, at de gennem kornordningen har fået mere end kompensation for disse merudgifter.

Det er den virkning, loven har haft for landmændene, men for at billedet nu kan blive tegnet helt færdigt, må jeg også gøre nogle bemærkninger om, hvordan den del af loven, der angår brødkornet, har virket til den anden side, d. v. s. over for forbrugerne og over for skatteyderne. Det har jo nemlig ikke i dette tilfælde været muligt at skaffe en del af de danske borgere, i dette tilfælde landmændene, økonomiske fordele, uden at der har været andre, der har måttet betale for dette gode.

Den første virkning af loven var en stigning i brøddpriserne som en nødvendig følge af, at møllerne skulle anvende en bestemt procent af det danske brødkorn til mel; da dette brødkorn ifølge loven blev dyrere end det udenlandske, kom fordyrelsen. Forbrugerne modtog dette, synes jeg, med beundringsværdig forståelse af, at det var nødvendiggjort gennem de problemer, som var opstået for landmændene, og som de altså gennem forhøjelsen af brøddpriserne kunne være med til at afhjælpe. Det gik ret stille af, og jeg synes, der er grund til ved denne lejlighed, når vi skal tale om den fremtidige lovgivning, netop at fremhæve dette.

Der har derimod været et andet problem i denne forbindelse, som forbrugerne har reageret over for på en lidt stærkere måde, og det er vel ikke mærkeligt. Det er den kvalitetsforringelse af rugbrødet, som det ikke kan nægtes der har været, ikke mindst i de senere måneder. Grunden til denne forringelse har vel ikke så meget været selve loven som det, at vejrliget under bjærg-